แผนการสอน

วิชา วิธีสอนแบบบรรยาย

โรงเรียนครูทหาร กรมยุทธศึกษาทหารอากาศ

ชื่อผู้สอน น.ท.ศรัณย์ภัสส์ วรธงไชย

<u>วัตถุประสงค์ของบทเรียน</u>

เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง วิธีสอนแบบบรรยาย สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิธีการสอนแบบบรรยาย

<u>วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม</u>

๑. นักเรียนแต่ละคนอธิบายความรู้ทั่วไปของการบรรยายได้อย่างถูกต้อง

๒. นักเรียนแต่ละคนสามารถสรุปภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยายได้อย่างถูกต้อง

๓. นักเรียนแต่ละคนสามารถอธิบายขั้นตอนการสอนแบบบรรยายได้อย่างถูกต้อง

<u>เนื้อหาวิชา/หัวข้อบรรยาย</u>

๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย

๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย

๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย

<u>กิจกรรมการเรียนการสอน</u>

๑. กิจกรรมของครู

- บรรยาย
- ซักถาม
- ตอบข้อซักถาม
- สังเกต
- ประเมิน

๒. กิจกรรมของผู้เรียน

- อ่านเอกสารประกอบการบรรยาย
- ฟังการบรรยาย
- ซักถาม
- ตอบคำถาม

<u>สื่อการเรียนการสอน</u>

๑. สำหรับครู

- Power point

- เอกสารประกอบการบรรยาย
- คลิปวิดีโอ

๒. สำหรับผู้เรียน

- สื่อประกอบการบรรยาย
- เอกสารประกอบการบรรยาย

การวัดผล

ทดสอบทางทฤษฎี โดยใช้แบบสอบชนิดเลือกตอบ ๕ ตัวเลือก (จำนวน ๓๐ ข้อ)

เอกสารอ้างอิง

ทิศนา แขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

ตารางวิเคราะห์หลักสูตร/ข้อสอบ

พฤติกรรม / เนื้อหา	พุทธิพิสัย (๒๐ คะแนน)						รวม	ลำดับความสำคัญ	จำนวนชั่วโมง
	ความรู้จำ	เข้าใจ	นำไปใช้	วิเคราะห์	ประเมินค่า	สร้างสรรค์			
๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย	/	/	/	/	/	-	๕	๑	๑
๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย	/	/	/	/	/	-	๕	๒	๑
๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย	/	/	/	/	/	-	๑๐	๓	๑
รวม	๔	๔	๔	๔	๔	-	๒๐	-	๓

การเตรียมตัวของผู้เรียน

ผู้เรียนศึกษาเอกสารประกอบการบรรยายล่วงหน้า ๑ วัน

แผนนำเสนอบทเรียน

ครูเรียกความสนใจโดยให้ชมภาพการสอนในห้องเรียน ถามคำถามผู้เรียน จากนั้นโยงเข้าสู่เรื่องที่จะทำการสอนคือเรื่อง “วิธีสอนแบบบรรยาย” แล้วกระตุ้นให้อยากเรียนโดยบอกถึงประโยชน์ตามวัตถุประสงค์ของบทเรียนและประโยชน์ทางอ้อม เสริมแรงจูงใจ บอกแนวทางในการเรียนและบอกถึงเนื้อหาวิชาทั้ง ๓ หัวข้อคือ ๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย ๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย ๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย เสร็จแล้วเชื่อมโยงเข้าสู่การสอนเนื้อหาวิชาหัวข้อแรก เมื่อสอนจบแต่ละเนื้อหาวิชา ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามแล้วสรุปย่อย และเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อหาวิชาหัวข้อต่อไป เมื่อสอนจบเนื้อหาวิชาหัวข้อสุดท้าย ครูเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถาม จากนั้นครูสรุปบทเรียนตามเนื้อหาวิชาที่ได้สอนไปแล้ว โดยเน้นสาระสำคัญของแต่ละเนื้อหาวิชา

อีกครั้งตามวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยเรียงลำดับตามเนื้อหา แล้วกระตุ้นซ้ำ และย้ำถึงความสำคัญของความเป็นครูทหาร ตามด้วยวัตถุประสงค์ของบทเรียนและประโยชน์ทางอ้อม พร้อมทั้งเสริมแรงจูงใจและบอกแนวทางศึกษาเพิ่มเติม แล้วจึงจบบทเรียนด้วยการให้ข้อคิดเกี่ยวกับการสอนแบบบรรยาย

ส่วนที่ ๒

การนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นเรียกความสนใจ

ครูเรียกความสนใจโดยให้ชมภาพการสอนในห้องเรียน ถามคำถามผู้เรียน จากนั้นโยงเข้าสู่เรื่องที่จะทำการสอนคือเรื่อง **“วิธีสอนแบบบรรยาย”**

กระตุ้นให้อยากเรียน

ความรู้ที่นักเรียนจะได้รับก็คือ นักเรียนจะมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง วิธีสอนแบบบรรยาย สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างถูกต้อง และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิธีสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้นี้ไปแนะนำ เผยแพร่และบอกต่อให้กับผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว และวิชานี้สามารถทำความเข้าใจได้ง่ายและไม่ยุ่งยากเลย เพียงแค่นักเรียนให้ความสนใจและตั้งใจฟัง การเรียนในวันนี้ ครูจะใช้วิธีสอนแบบบรรยาย ใช้เวลาในการบรรยายประมาณ ๓ ชั่วโมง ในระหว่างที่ครูทำการบรรยายอยู่นั้น หากนักเรียนมีข้อสงสัย สามารถซักถามได้ตลอดเวลา โดยครูจะบรรยายตามลำดับเนื้อหาวิชา ตามหัวข้อต่อไปนี้

เนื้อหาวิชา/หัวข้อบรรยาย

๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย

๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย

๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย

เชื่อมโยง (จาก “การนำเข้าสู่บทเรียน” เข้าสู่ “เนื้อหาวิชา”)

การบรรยาย การถ่ายทอด เราสามารถทำได้โดยธรรมชาติถึงร้อยละ ๕๐ และมนุษย์สามารถสร้างสรรค์คำพูดให้สวยงามได้ โดยเฉพาะอาชีพครู ต้องใช้ทักษะในการบรรยายเพื่อสอนผู้เรียนให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และวิธีสอนแบบบรรยายก็เป็นวิชาหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มความสามารถในด้านนี้ได้อีกร้อยละ ๒๕ ทำให้ครูทหารนอกจากจะสามารถ “บรรยายได้” “ถ่ายทอดได้” กลายเป็น “บรรยายเป็น” และ “พูดเป็น” และก่อนที่จะทราบถึงภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย และขั้นตอนการสอนแบบบรรยายนั้น เราก็ควรทราบถึง **(หัวข้อ ๑.)** ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย เป็นหัวข้อแรก

เนื้อหาวิชา

๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย

๑.๑ ความหมายของการบรรยาย

หมายถึง การที่ครูเสนอความรู้ ทัศนคติ ข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ หรือเกิดการยอมรับในสิ่งที่นำเสนอไป

ซักถามขณะบรรยาย (ข้อ ๑.๑)

จากที่ครูได้บรรยายในหัวข้อ (๑.๑) “ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย” มีนักเรียนคนใดสงสัยต้องการซักถามหรือไม่ ? หากไม่มี (ครูถามคำถาม) ให้นักเรียนลอง **อธิบาย** ให้ครูฟังหน่อยว่า “การบรรยาย มีความหมายว่าอย่างไร ?” (เสริมแรงเมื่อนักเรียนตอบ)

๑.๒ รูปแบบการบรรยาย

๑.๒.๑ การบรรยายแบบเป็นทางการ

๑.๒.๑.๑ ผู้บรรยาย

ลักษณะผู้บรรยายยืนบนแท่นที่เดียวบรรยายอย่างเดียว ไม่มีการวัดผลผู้ฟัง

๑.๒.๑.๒ ผู้ฟัง

นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว ไม่มีโอกาสซักถามผู้บรรยาย หรือถามตอนท้าย และไม่มีส่วนร่วม

๑.๒.๒ การบรรยายแบบไม่เป็นทางการ

๑.๒.๒.๑ ผู้บรรยาย

จะพูดคุยแบบเป็นกันเองและสามารถวัดผลจากผู้ฟังได้

๑.๒.๒.๒ ผู้ฟัง

ก็จะสามารถซักถามผู้บรรยายได้ด้วย เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และผู้ฟังจะรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเรื่องนั้น

ซักถามขณะบรรยาย (ข้อ ๑.๒)

จากที่ครูได้บรรยายในหัวข้อ (๑.๒) “รูปแบบการบรรยาย” มีนักเรียนคนใดสงสัยต้องการซักถามหรือไม่ ? หากไม่มี (ครูถามคำถาม) ให้นักเรียนลอง **บอก** ให้ครูฟังหน่อยว่า “การบรรยาย มีรูปแบบอย่างไรบ้าง ?” (เสริมแรงเมื่อนักเรียนตอบ)

๑.๓ องค์ประกอบของการบรรยาย

๑.๓.๑ ภาษา

ครูต้องใช้ภาษาพูด เหมาะสมกับผู้ฟัง และเหมาะสมกับยุคสมัย คำโบราณก็ไม่ควรนำมาใช้หากไม่เหมาะกับบทเรียน

๑.๓.๒ เสียง

จะต้องชัดเจนแจ่มใส มีจังหวะ อักขระถูกต้อง เสียงมีความดัง เบา ที่เหมาะสม และคำนึงถึงการใช้ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียง ไม่กระแทกเสียงให้ดังจนเกินไป ทำให้นักเรียนตกใจ หวาดกลัว

๑.๓.๓ อากัปกิริยา

ครูต้องมีอากัปกิริยาในการบรรยายด้วยท่าทีที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา มีการเคลื่อนไหวในขณะบรรยายที่เหมาะสม นั่นคือหลีกเลี่ยงการล้วง แคะ แกะ เกา เขย่า ดม ในระหว่างการทำการบรรยาย รวมถึงการแต่งกายในการบรรยาย ด้วยเสื้อผ้า หน้า ผม เหมาะสมกับการบรรยาย และการใช้สายตาที่อ่อนโยน มองผู้เรียนให้ทั่วถึงทั้งห้อง ไม่จับจ้อง ไม่จับผิดผู้เรียน

๑.๓.๔ เนื้อเรื่องในการบรรยาย

ผู้บรรยายต้องมีความรู้ในการบรรยาย คือรู้ลึกและรู้จริงในสิ่งที่กำลังทำการบรรยายอยู่

<u>ซักถามขณะบรรยาย (ข้อ ๑.๓)</u>

จากที่ครูได้บรรยายในหัวข้อ (๑.๓) “องค์ประกอบของการบรรยาย” มีนักเรียนคนใดสงสัยต้องการซักถามหรือไม่ ? หากไม่มี (ครูถามคำถาม) ให้นักเรียนลอง **ยกตัวอย่าง** ให้ครูฟังหน่อยว่า “องค์ประกอบของการบรรยาย อย่างน้อย ๓ ตัวอย่าง ?” (เสริมแรงเมื่อนักเรียนตอบ)

<u>สรุปย่อย (หัวข้อที่ ๑)</u>

๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย

๑.๑ ความหมายของการบรรยาย

หมายถึง การที่ครูเสนอความรู้ ทัศนคติ ข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ หรือเกิดการยอมรับในสิ่งที่นำเสนอไป

๑.๒ รูปแบบการบรรยาย

๑.๒.๑ การบรรยายแบบเป็นทางการ

๑.๒.๑.๑ ผู้บรรยาย ยืนบนแท่นที่เดียวบรรยายอย่างเดียว ไม่มีการวัดผลผู้ฟัง

๑.๒.๑.๒ ผู้ฟัง นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว ไม่มีโอกาสซักถามผู้บรรยาย หรือถามตอนท้าย และไม่มีส่วนร่วม

๑.๒.๒ การบรรยายแบบไม่เป็นทางการ

๑.๒.๒.๑ ผู้บรรยาย จะพูดคุยแบบเป็นกันเองและสามารถวัดผลจากผู้ฟังได้

๑.๒.๒.๒ ผู้ฟัง ก็จะสามารถซักถามผู้บรรยายได้ด้วย เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และผู้ฟังจะรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเรื่องนั้น

๑.๓ องค์ประกอบของการบรรยาย

๑.๓.๑ ภาษา ครูต้องใช้ภาษาพูด เหมาะสมกับผู้ฟัง และเหมาะสมกับยุคสมัย คำโบราณก็ไม่ควรนำมาใช้หากไม่เหมาะกับบทเรียน

๑.๓.๒ เสียง จะต้องชัดเจนแจ่มใส มีจังหวะ อักขระถูกต้อง เสียงมีความดัง เบา ที่เหมาะสม และคำนึงถึงการใช้ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียง ไม่กระแทกเสียงให้ดังจนเกินไป ทำให้นักเรียนตกใจ หวาดกลัว

๑.๓.๓ อากัปกิริยา ครูต้องมีอากัปกิริยาในการบรรยายด้วยท่าทีที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา มีการเคลื่อนไหวในขณะบรรยายที่เหมาะสม นั่นคือหลีกเลี่ยงการล้วง แคะ แกะ เกา เขย่า ดม ในระหว่างการทำการบรรยาย รวมถึงการแต่งกายในการบรรยาย ด้วยเสื้อผ้า หน้า ผม เหมาะสมกับการบรรยาย และการใช้สายตาที่อ่อนโยนมองผู้เรียนให้ทั่วถึงทั้งห้อง ไม่จับจ้อง ไม่จับผิดผู้เรียน

๑.๓.๔ เนื้อเรื่องในการบรรยาย ผู้บรรยายต้องมีความรู้ในการบรรยาย คือรู้ลึกและรู้จริงในสิ่งที่กำลังทำการบรรยายอยู่

<u>เชื่อมโยง (พูดเชื่อมโยง จากหัวข้อ ๑. ไปหัวข้อ ๒.)</u>

เมื่อนักเรียนได้ทราบ **(หัวข้อ ๑.)** ความรู้ทั่วไปของการบรรยายไปแล้ว ทำให้ทราบว่า **(๑.๑)** ความหมายของการบรรยายก็คือ การที่ครูเสนอความรู้ ทัศนคติ เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้หรือยอมรับ ส่วน **(๑.๒)** รูปแบบการบรรยายมี ๒ รูปแบบคือ การบรรยายแบบเป็นทางการและการบรรยายแบบไม่เป็นทางการ และ **(๑.๓)** องค์ประกอบของการบรรยาย มี ๔ องค์ประกอบคือ ภาษา เสียง อากัปกิริยาและเนื้อเรื่อง **ต่อไปครูจะบรรยายในหัวข้อที่ ๒** เรื่อง “ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย”

๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑ องค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑.๑ ผู้สอนและผู้เรียน

สิ่งสำคัญอันดับแรกของวิธีสอนแบบบรรยายก็คือ ต้องมีทั้งผู้สอนและผู้เรียน

๒.๑.๒ เนื้อหาสาระหรือความรู้

ครูต้องเตรียมเนื้อหา สาระ ความรู้ เพื่อใช้ในการบรรยาย

๒.๑.๓ การบรรยาย การถ่ายทอด การอธิบาย

เป็นวิธีการส่งต่อความรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการบรรยาย การถ่ายทอด และการอธิบาย หรือการปฏิบัติให้นักเรียนดู เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหานั้น

๒.๑.๔ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย

ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนไม่ว่าจะเป็นการซักถามระหว่างบรรยาย การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ การฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และวิธีการวัดผลการเรียนรู้อื่นๆ ที่ครูสามารถทำได้

๒.๒ การบรรยายในลักษณะของการสอน

หมายถึง การที่ครูใช้คำพูดรวมถึงกิริยาท่าทางต่างๆ รวมถึงการใช้เครื่องช่วยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ PowerPoint คลิปวีดี โอไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ๓ ด้าน ด้านแรกคือ พุทธิพิสัย คือมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอน ด้านที่ ๒ คือทักษะพิสัย คือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ในการปฏิบัติ

หรือจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และด้านที่ ๓ คือ จิตพิสัย นักเรียนจะรู้สึกเห็นคุณค่าของวิชาที่ได้เรียนไปและสามารถนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดแนะนำหรือบอกต่อให้กับครูอาจารย์หรือเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้

ซักถามขณะบรรยาย (หัวข้อที่ ๒)

จากที่ครูได้บรรยายในหัวข้อ (๒.) “ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย” มีนักเรียนคนใดสงสัยต้องการซักถามหรือไม่ ? หากไม่มี (ครูถามคำถาม) ให้นักเรียนลอง **สรุป** ให้ครูฟังหน่อยว่า ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย มีอะไรบ้าง ? (เสริมแรงเมื่อนักเรียนตอบ)

สรุปย่อย (หัวข้อที่ ๒)

๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑ องค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑.๑ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งสำคัญอันดับแรกของวิธีสอนแบบบรรยายก็คือ ต้องมีทั้งผู้สอนและผู้เรียน

๒.๑.๒ เนื้อหาสาระหรือความรู้ ครูต้องเตรียมเนื้อหา สาระ ความรู้ เพื่อใช้ในการบรรยาย

๒.๑.๓ การบรรยาย การถ่ายทอด การอธิบาย เป็นวิธีการส่งต่อความรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการบรรยาย การถ่ายทอด และการอธิบาย หรือการปฏิบัติให้นักเรียนดู เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหานั้น

๒.๑.๔ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการซักถามระหว่างบรรยาย การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ การฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และวิธีการวัดผลการเรียนรู้อื่นๆ ที่ครูสามารถทำได้

๒.๒ การบรรยายในลักษณะของการสอน

หมายถึง การที่ครูใช้คำพูดรวมถึงกิริยาท่าทางต่างๆ รวมถึงการใช้เครื่องช่วยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ PowerPoint คลิปวีดี โอไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ๓ ด้าน ด้านแรก คือ พุทธิพิสัยคือมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอน ด้านที่ ๒ คือทักษะพิสัย คือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ในการปฏิบัติหรือจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และด้านที่ ๓ คือ จิตพิสัย นักเรียนจะรู้สึกเห็นคุณค่าของวิชาที่ได้เรียนไปและสามารถนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดแนะนำหรือบอกต่อให้กับครูอาจารย์หรือเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้

เชื่อมโยง (พูดเชื่อมโยง จากหัวข้อ ๒. ไปหัวข้อ ๓.)

เมื่อนักเรียนได้ทราบ **(หัวข้อ ๒)** “ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย” ไปแล้ว ทำให้ทราบว่า **(๒.๑)** องค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยายมี ๔ องค์ประกอบคือ ผู้สอนและผู้เรียน เนื้อหาสาระความรู้ วิธีส่งต่อความรู้เช่นการบรรยาย และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ส่วน **(๒.๒)** การบรรยายในลักษณะของการสอนก็คือการที่ครูใช้คำพูดรวมถึงกิริยาท่าทางพร้อมใช้สื่อประกอบอื่นๆ โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือเปลี่ยนแปลง

พฤติกรรมของผู้เรียนทั้ง ๓ ด้าน **ต่อไปครูจะบรรยายในหัวข้อที่ ๓** (หัวข้อ ๓.) เรื่อง “ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย” ซึ่งเป็นหัวข้อสุดท้าย

๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย

๓.๑ ขั้นเตรียม

ในขั้นเตรียม ครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยายนั่นก็คือจะต้องมีผู้สอนและผู้เรียน มีเนื้อหาสาระความรู้ มีวิธีการส่งต่อความรู้นั้นด้วยการบรรยายถ่ายทอดหรืออธิบายก็ได้ และสุดท้ายจะต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการบรรยายที่วัดผลการเรียนรู้จากผู้เรียน ดังนั้นเมื่อคำนึงถึงองค์ประกอบเมื่อครู่นี้แล้วจึงเป็นเหตุให้เราจะต้องมาทำการเตรียม 4P

๓.๑.๑ การเตรียม 4 p (4 P of Preparations)

๓.๑.๑.๑ การเตรียมตัวเอง

การเตรียมตัวเองนั้นก็คือ ครูต้องเตรียมทั้งความรู้ (Head) ความรัก (Heart) และความสามารถ (Hand) โดยครูเตรียมความรู้ในเนื้อหา ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยจะต้องรู้หลักจิตวิทยาของผู้เรียน รวมทั้งครูยังจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการบรรยายในครั้งนั้นด้วย เพื่อให้การบรรยายในครั้งนั้นประสบความสำเร็จ

๓.๑.๑.๒ การเตรียมสื่ออุปกรณ์

ซึ่งเป็นการเตรียมสื่อ การเรียนการสอน ให้พร้อมใช้งาน ซึ่งสื่อต่างๆ นั้นอาจเป็นสไลด์ พาวเวอร์พ้อยท์ เป็นของจำลอง เป็นของจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น รวมทั้งสามารถกระตุ้นความสนใจการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มากกว่าการนั่งฟังบรรยายจากครูด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว

๓.๑.๑.๓ การเตรียมผู้เรียน

ครูต้องวิเคราะห์ผู้เรียน โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ประสบการณ์เดิม เพื่อที่จะเตรียมเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้มีเวลาศึกษาก่อนเรียน และเตรียมเทคนิควิธีสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่ม รวมทั้งครูควรทำเอกสารประกอบการบรรยายให้ผู้เรียนในขณะทำการเรียนการสอนด้วย รวมถึงการเลือกใช้คำให้เหมาะสมระหว่างครูกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันมากทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ และสังคม

๓.๑.๑.๔ การเตรียมสภาพแวดล้อม

ก่อนการบรรยายนั้นครูผู้สอนควรเตรียมสภาพแวดล้อมในการบรรยาย เตรียมทั้งสถานที่อุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อยและพร้อมใช้งาน รวมถึงจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับวิชาที่ทำการสอน เช่น ห้องบรรยาย ความสว่าง เครื่องปรับอากาศ จอภาพ โต๊ะเก้าอี้ของผู้เรียน

สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึง การเตรียมทั้ง 4 P นี้ ครูต้องเตรียมเสร็จสิ้นก่อนที่ครูจะลงมือบรรยายจริง เพราะหากไม่เตรียมให้พร้อมก่อนการบรรยาย การเรียนการสอนในครั้งนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ครูไม่เตรียมตัวเอง คือ ไม่เตรียมความรู้ที่จะมาบรรยาย หรือไม่เตรียมคำถามที่อาจเกิดขึ้นขณะบรรยาย , ครูไม่เตรียมสื่ออุปกรณ์การสอน คือ ครูไม่มีสื่อให้นักเรียนดูประกอบความเข้าใจ อาจทำให้นักเรียนสงสัยมากขึ้น

หรือครูไม่เตรียมเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียน ซึ่งนักเรียนบางคนอาจไม่สะดวกในการดูเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ , ครูไม่เตรียมสภาพแวดล้อม คือ จะใช้ห้องบรรยายเพื่อการสอน แต่ไม่ตรวจสอบอุปกรณ์เครื่องใช้ไฟฟ้า โต๊ะเก้าอี้ชำรุด เครื่องปรับอากาศชำรุด ทำให้นักเรียนเกิดความไม่สะดวกสบายใจในการนั่งเรียน ขาดสมาธิเพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้อต่อการเรียนการสอน , ครูไม่เตรียมผู้เรียน คือ ครูไม่วิเคราะห์ผู้เรียนก่อนสอน อาจทำให้ใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนได้ และหากผู้เรียนมีความอาวุโสและอายุที่ต่างกันมาก แล้วครูเลือกใช้คำพูดที่อยากจะพูดโดยไม่คำนึงถึงอายุและความอาวุโส อาจทำให้ทัศนคติต่อการเรียนในครั้งนั้นไม่ประสบความสำเร็จ

๓.๒ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นเนื้อหาวิชา และขั้นลงท้ายบทเรียน

ในการที่ครูจะทำการบรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ครูควรที่จะต้อง แบ่งเนื้อหาที่จะบรรยายออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกคือส่วนนำเข้าสู่บทเรียน , ส่วนที่ ๒ คือส่วนเนื้อหาวิชา , ส่วนที่ ๓ คือส่วนสรุปบทเรียน หรือจำง่ายๆ คือ “นำ เนื้อ สรุป”

จาก “นำ เนื้อ สรุป” สามารถสร้างเป็นโครงร่างการบรรยาย ซึ่งในแต่ละขั้นนั้นจะมีขั้นบันไดที่ต่างกัน

๓.๒.๑ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนนั้น จะมีด้วยกัน ๔ ขั้นบันได

๓.๒.๑.๑ บันไดขั้นที่ ๑ คือการเรียกความสนใจ

ซึ่งการเรียกความสนใจนั้นสามารถเรียกความสนใจด้วยสิ่งใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็น การพาดหัวข่าว , กล่าวคำถาม , คำรื่นเริง , เชิงกวี , มีสงสัย หรือใช้คลิปวีดีโอ

เมื่อเรียกความสนใจเสร็จแล้วต้องจบด้วยการบอกชื่อเรื่องเสมอ

๓.๒.๑.๒ บันไดขั้นที่ ๒ คือกระตุ้นให้อยากฟัง

นั่นคือการบอกถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ ซึ่งเป็นการบอกถึงประโยชน์ทางตรงทางอ้อม , บอกการเสริมแรงและจูงใจ คือ เป็นวิชาที่ง่าย หากนักเรียนสนใจและตั้งใจฟัง , บอกถึงแนวทางในการเรียนคือ เป็นการเรียนการสอนแบบบรรยาย ใช้เวลาในการบรรยายเท่าไร ในขณะที่ครูบรรยาย หากนักเรียนมีข้อสงสัย สามารถซักถามได้ตลอดเวลา

๓.๒.๑.๓ บันไดขั้นที่ ๓ คือการบอกหัวข้อในการบรรยาย

การบอกหัวข้อที่จะบรรยาย ให้เป็นไปตามลำดับ ด้วยการบอกเน้นเนื้อหาสาระสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยและบอกอย่างกลมกลืน

๓.๒.๑.๔ บันไดขั้นที่ ๔ คือการพูดเชื่อมโยง

การเชื่อมโยง คือ การบรรยายเนื้อหาจากส่วนนำเข้าสู่บทเรียนเข้าสู่ขั้นเนื้อหาวิชาเพื่อให้เกิดความนุ่มนวลของเนื้อหา โดยครูจะต้องบอกอย่างกลมกลืนและชี้นำเข้าสู่เนื้อหาวิชา

๓.๒.๒ ขั้นเนื้อหาวิชา

ในขั้นนี้เป็นหัวใจหลักสำคัญของโครงร่างการบรรยาย ซึ่งหลักในการออกแบบเนื้อหาวิชานั้นก็ควรจะต้อง เรียงลำดับ , จับประเด็น , เน้นตอนสำคัญ , บีบคั้นอารมณ์ และเหมาะสมกับเวลา

๓.๒.๒.๑ เรียงลำดับ

การออกแบบเนื้อหาของผู้สอน จำเป็นจะต้องเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย แล้วจึงต่อยอดการรับรู้ในระดับเชิงลึกต่อไปได้

๓.๒.๒.๒ การจับประเด็น

ก็จะต้องหาประเด็นสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยเพื่อให้นักเรียนเกิดภาพจำและเพื่อให้ผู้เรียนสามารถจดจำและนำเนื้อหาที่ได้เรียนไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

๓.๒.๒.๓ การเน้นตอนสำคัญ

ในการออกแบบเนื้อหาวิชานั้นจำเป็นจะต้องเน้นสอนสำคัญในทุกๆหัวข้อ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำ keyword คำสำคัญ ใจความสำคัญ คำนิยาม กฎ หรือเนื้อหาสำคัญในหัวข้อนั้นๆ ได้ง่าย เพื่อความต่อเนื่องในการศึกษาในหัวข้อต่อไป

๓.๒.๒.๔ การบีบคั้นอารมณ์

ในเนื้อหาวิชา ครูควรออกแบบให้การเรียนการสอนนั้น มีการบีบคั้นอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งการสร้างสภาพการบีบคั้นอารมณ์ อาจจะสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกใจ สนุกสนาน หรือเกิดความเศร้าใจไปกับบทเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ รู้และเข้าใจในเนื้อหาที่ครูบรรยายได้มากขึ้น

๓.๒.๒.๕ เหมาะสมเวลา

ก็คือครูควรคำนึงถึงเวลาที่ครูได้รับในการสอน ดังนั้นครูก็จะต้องนำเวลาที่ได้รับในการสอนบรรยาย มาออกแบบในแต่ละหัวข้อย่อย ให้เหมาะสมกับเวลาที่ได้รับ โดยจะต้องให้แต่ละหัวข้อ มีเนื้อหาเฉลี่ยในเวลาที่เท่าๆ กัน เพื่อที่ครูจะได้สามารถบริหารจัดการเวลาในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่บรรยายหัวข้อใดน้อยไปหรือมากเกินไป

นอกจากนี้ในขั้นเนื้อหาวิชาครูต้องใช้คำถามกับผู้เรียน กระตุ้นด้วยการซักถามขณะบรรยายในทุกๆหัวข้อย่อยด้วย

เมื่อซักถามจบแล้ว ครูจะต้องสรุปย่อยในหัวข้อนั้นๆ โดยจะต้องสรุปย่อยทั้งหัวข้อย่อยทั้งหมดที่ได้บรรยายไป

เมื่อสรุปย่อยของหัวข้อนั้นเสร็จแล้ว ครูจะต้องพูดเชื่อมโยงจากข้อที่ ๑ ไปข้อถัดไปด้วย โดยต้องกล่าวถึงสาระสำคัญสั้นของข้อนั้นด้วย

๓.๒.๓ ขั้นลงท้ายบทเรียน

การลงท้ายบทเรียน มีบันได้อยู่ ๓ ขั้น ประกอบด้วย

๓.๒.๓.๑ บันไดขั้นที่ ๑ คือการสรุปเรื่อง

นั่นก็คือ ครูจะต้องพูดสรุปในทุกๆหัวข้อที่ได้บรรยายอย่างครบถ้วน ทั้งหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย และจะต้องสรุปด้วยการเน้นเฉพาะสาระสำคัญของทุกหัวข้อย่อย โดยเป็นการเน้น ย้ำ ซ้ำ และทวนในเนื้อหาส่วนที่สำคัญเท่านั้น ที่ต้องเป็นเช่นนี้เพราะในการลงท้ายบทเรียนมีเวลาจำกัด

๓.๒.๓.๒ บันไดขั้นที่ ๒ คือการกระตุ้นซ้ำ

การกระตุ้นซ้ำคือการบอกถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับอีกครั้ง ซึ่งเป็นการบอกถึงประโยชน์ทางตรง ทางอ้อม , เสริมแรงและจูงใจด้วยการบอกว่านักเรียนตั้งใจดีมาก ครูขอให้นักเรียนทุกคนปรบมือให้กับตัวเอง และบอกถึงแนวทางการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับวิชานี้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ YouTube Google หรือจากหนังสือ บทความ วารสาร เอกสารวิจัยต่างๆ

๓.๒.๓.๓ บันไดขั้นที่ ๓ คือการปิดเรื่อง

การปิดเรื่องที่ทำการบรรยาย การปิดเรื่องนั้นก็จะต้องให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจและซาบซึ้งกับเรื่องที่ได้เรียน การปิดเรื่องมีหลักการสำคัญคือ จะต้องสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา , ต้องมีความสร้างสรรค์ และต้องประทับใจ

ซึ่งการจะปิดเรื่องให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชานั้น ครูสามารถนำข้อมูลจากการเรียกความสนใจในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนมาพิจารณาประกอบ เพื่อเรียบเรียงเนื้อหาในสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการปิดจบ หรืออาจพิจารณาจากเรื่องที่บรรยายว่า เรื่องที่ทำการบรรยายไปนั้น เป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ดี ถ้าเป็นเรื่องที่ดีนั้นดีอย่างไร และถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ดีนันไม่ดีอย่างไร แล้วเรื่องนี้มีข้อดี ข้อจำกัด อะไรบ้าง และสุดท้าย เรื่องนี้มีวิธีดำเนินการให้ดีขึ้นอย่างไร หรือมีวิธีการจัดการกับเรื่องนี้ได้อย่างไร และพูดปิดท้ายด้วยการสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้สึกซาบซึ้ง ตราตรึงกับเรื่องที่ครูบรรยาย โดยครูสามารถเลือกการปิดเรื่องให้เกิดความประทับใจได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปิดเรื่องด้วยคำพังเพย สุภาษิต คำคม คำพังเพย คำกลอน พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท คำถาม ข้อคิด หรือแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น

<u>คำถามทบทวนหลังจบการบรรยาย</u>

จากที่ครูได้บรรยายเรื่อง **“วิธีสอนแบบบรรยาย”** นักเรียนคิดว่านักเรียนได้รับประโยชน์อย่างไรบ้าง ?

สรุปบทเรียน

๑. ความรู้ทั่วไปของการบรรยาย

๑.๑ ความหมายของการบรรยาย

หมายถึง การที่ครูเสนอ ไม่ว่าจะเป็น ความรู้ ทัศนคติ ข่าวสาร โดยมีวัตถุประสงค์ทั่วไปเพื่อที่จะให้ผู้เรียนเกิดความรู้ เกิดความเข้าใจ หรือเกิดการยอมรับในสิ่งที่นำเสนอไป

๑.๒ รูปแบบการบรรยาย

๑.๒.๑ การบรรยายแบบเป็นทางการ

๑.๒.๑.๑ ผู้บรรยาย ยืนบนแท่นที่เดียวบรรยายอย่างเดียว ไม่มีการวัดผลผู้ฟัง

๑.๒.๑.๒ ผู้ฟัง นั่งฟังบรรยายอย่างเดียว ไม่มีโอกาสซักถามผู้บรรยาย หรือถามตอนท้าย และไม่มีส่วนร่วม

๑.๒.๒ การบรรยายแบบไม่เป็นทางการ

๑.๒.๒.๑ ผู้บรรยาย จะพูดคุยแบบเป็นกันเองและสามารถวัดผลจากผู้ฟังได้

๑.๒.๒.๒ ผู้ฟัง ก็จะสามารถซักถามผู้บรรยายได้ด้วย เกิดความรู้ความเข้าใจมากขึ้น และผู้ฟังจะรู้สึกว่ามีส่วนร่วมในเรื่องนั้น

๑.๓ องค์ประกอบของการบรรยาย

๑.๓.๑ ภาษา ครูต้องใช้ภาษาพูด เหมาะสมกับผู้ฟัง และเหมาะสมกับยุคสมัย คำโบราณไม่ควรนำมาใช้หากไม่เหมาะกับบทเรียน

๑.๓.๒ เสียง จะต้องชัดเจนแจ่มใส มีจังหวะ อักขระถูกต้อง เสียงมีความดัง เบา ที่เหมาะสม และคำนึงถึงการใช้ไมโครโฟนและเครื่องขยายเสียง ไม่กระแทกเสียงให้ดังจนเกินไป ทำให้นักเรียนตกใจ หวาดกลัว

๑.๓.๓ อากัปกิริยา ครูต้องมีอากัปกิริยาในการบรรยายด้วยท่าทีที่แจ่มใส มีชีวิตชีวา มีการเคลื่อนไหวในขณะบรรยายที่เหมาะสม นั่นคือหลีกเลี่ยงการล้วง แคะ แกะ เกา เขย่า ดม ในระหว่างการทำการบรรยาย รวมถึงการแต่งกายในการบรรยาย ด้วยเสื้อผ้า หน้า ผม เหมาะสมกับการบรรยาย และการใช้สายตาที่อ่อนโยนมองผู้เรียนให้ทั่วถึงทั้งห้อง ไม่จับจ้อง ไม่จับผิดผู้เรียน

๑.๓.๔ เนื้อเรื่องในการบรรยาย ผู้บรรยายต้องมีความรู้ในการบรรยาย คือรู้ลึกและรู้จริงในสิ่งที่กำลังทำการบรรยายอยู่

๒. ภาพรวมของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑ องค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยาย

๒.๑.๑ ผู้สอนและผู้เรียน สิ่งสำคัญอันดับแรกของวิธีสอนแบบบรรยายก็คือ ต้องมีทั้งผู้สอนและผู้เรียน

๒.๑.๒ เนื้อหาสาระหรือความรู้ ครูต้องเตรียมเนื้อหา สาระ ความรู้ เพื่อใช้ในการบรรยาย

๒.๑.๓ การบรรยาย การถ่ายทอด การอธิบาย เป็นวิธีการส่งต่อความรู้ให้กับผู้เรียนด้วยการบรรยาย การถ่ายทอด และการอธิบาย หรือการปฏิบัติให้นักเรียนดู เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหานั้น

๒.๑.๔ ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดจากการบรรยาย ผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ไม่ว่าจะเป็นการซักถามระหว่างบรรยาย การให้ผู้เรียนทำแบบทดสอบ การฝึกปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความชำนาญ และวิธีการวัดผลการเรียนรู้อื่นๆ ที่ครูสามารถทำได้

๒.๒ การบรรยายในลักษณะของการสอน

หมายถึง การที่ครูใช้คำพูดรวมถึงกิริยาท่าทางต่างๆ รวมถึงการใช้เครื่องช่วยอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสื่อ PowerPoint คลิปวีดี โอไมโครโฟน เครื่องขยายเสียง โดยมีวัตถุประสงค์เฉพาะ เพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียน โดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนนั้นสามารถเปลี่ยนแปลงได้ ๓ ด้าน ด้านแรก คือ พุทธิพิสัยคือมีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอน ด้านที่ ๒ คือทักษะพิสัย คือ สามารถนำความรู้ที่ได้รับนั้นไปใช้ในการปฏิบัติหรือจัดการเรียนการสอนได้อย่างถูกต้อง และด้านที่ ๓ คือ จิตพิสัย นักเรียนจะรู้สึกเห็นคุณค่าของวิชาที่ได้เรียนไปและสามารถนำความรู้นั้นไปถ่ายทอดแนะนำหรือบอกต่อให้กับครูอาจารย์หรือเพื่อนร่วมงานหรือผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้

๓. ขั้นตอนการสอนแบบบรรยาย

๓.๑ ขั้นเตรียม

ในขั้นเตรียม ครูต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของวิธีสอนแบบบรรยายนั่นก็คือจะต้องมีผู้สอนและผู้เรียน มีเนื้อหาสาระความรู้ มีวิธีการส่งต่อความรู้นั้นด้วยการบรรยายถ่ายทอดหรืออธิบายก็ได้ และสุดท้ายจะต้องมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เกิดจากการบรรยายที่วัดผลการเรียนรู้จากผู้เรียน ดังนั้นเมื่อคำนึงถึงองค์ประกอบนี้แล้วจึงเป็นเหตุให้เราจะต้องมาทำการเตรียม 4P

๓.๑.๑ การเตรียม 4 p (4 P of Preparations)

๓.๑.๑.๑ การเตรียมตัวเอง ครูต้องเตรียมทั้งความรู้ (Head) ความรัก (Heart) และความสามารถ (Hand) โดยครูเตรียมความรู้ในเนื้อหา ในกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน โดยจะต้องรู้หลักจิตวิทยาของผู้เรียน รวมทั้งครูผู้สอนยังจะต้องมีทัศนคติที่ดีต่อการบรรยายในครั้งนั้นด้วย เพื่อให้การบรรยายในครั้งนั้นประสบความสำเร็จ

๓.๑.๑.๒ การเตรียมสื่ออุปกรณ์ ซึ่งเป็นการเตรียมสื่อ การเรียนการสอน ให้พร้อมใช้งาน ซึ่งสื่อต่างๆ นั้นอาจเป็นสไลด์ พาวเวอร์พ้อยท์ เป็นของจำลอง เป็นของจริง เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในบทเรียนได้ดีขึ้น รวมทั้งสามารถกระตุ้นความสนใจการเรียนรู้ของผู้เรียนที่มากกว่าการนั่งฟังบรรยายจากครูด้วยคำพูดเพียงอย่างเดียว

๓.๑.๑.๓ การเตรียมผู้เรียน ครูต้องวิเคราะห์ผู้เรียน โดยคำนึงถึงพื้นฐานความรู้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน เพื่อที่จะจัดเตรียมเนื้อหาวิชาให้ผู้เรียนได้มีเวลาศึกษาก่อนเรียน และเตรียมเทคนิควิธีสอนต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละกลุ่มรวมทั้งครูควรทำเอกสารประกอบการบรรยายให้ผู้เรียนในขณะทำการเรียนการสอนด้วย รวมถึงการเลือกใช้คำให้เหมาะสมระหว่างครูกับกลุ่มผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันมากทั้งคุณวุฒิ วัยวุฒิ และสังคม

๓.๑.๑.๔ การเตรียมสภาพแวดล้อม ก่อนการบรรยายนั้นครูผู้สอนควรเตรียมสภาพแวดล้อมในการบรรยาย เตรียมทั้งสถานที่อุปกรณ์ต่างๆให้เรียบร้อยและพร้อมใช้งาน รวมถึงจัดหาเครื่องอำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับวิชาที่ทำการสอน เช่น ห้องบรรยาย ความสว่าง เครื่องปรับอากาศ จอภาพ โต๊ะเก้าอี้ของผู้เรียน

สิ่งสำคัญที่สุดที่ต้องคำนึงถึง การเตรียมทั้ง 4 P นี้ ครูต้องเตรียมเสร็จสิ้นก่อนที่ครูจะลงมือบรรยายจริง เพราะหากไม่เตรียมให้พร้อมก่อนการบรรยาย การเรียนการสอนในครั้งนั้นจะไม่ประสบความสำเร็จ เช่น ครูไม่เตรียมตัวเอง คือ ไม่เตรียมความรู้ที่จะมาบรรยาย หรือไม่เตรียมคำถามที่อาจเกิดขึ้นขณะบรรยาย , ครูผู้สอนไม่เตรียมสื่ออุปกรณ์การสอน คือ ครูไม่มีสื่อให้นักเรียนดูประกอบความเข้าใจ อาจทำให้นักเรียนสงสัยมากขึ้น หรือครูไม่เตรียมเอกสารประกอบการเรียนการสอนให้นักเรียน ซึ่งนักเรียนบางคนอาจไม่สะดวกในการดูเนื้อหาในคอมพิวเตอร์ , ครูผู้สอนไม่เตรียมสภาพแวดล้อม คือ จะใช้ห้องบรรยายเพื่อการสอน แต่ไม่ตรวจสอบอุปกรณ์ เครื่องใช้ไฟฟ้า โต๊ะเก้าอี้ชำรุด เครื่องปรับอากาศชำรุด ทำให้นักเรียนเกิดความไม่สะดวก ไม่สบายใจในการนั่งเรียน ขาดสมาธิเพราะสภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน , ครูไม่เตรียมผู้เรียน คือ ครูไม่วิเคราะห์ผู้เรียนก่อนสอน อาจทำให้ใช้คำพูดไม่เหมาะสมกับกลุ่มผู้เรียนได้ และหากผู้เรียนมีความอาวุโสและอายุที่ต่างกันมาก แล้วครูเลือกใช้คำพูดที่อยากจะพูดโดยไม่คำนึงถึงอายุและความอาวุโส อาจทำให้ทัศนคติต่อการเรียนในครั้งนั้นไม่ประสบความสำเร็จ

๓.๒ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นเนื้อหาวิชา และขั้นลงท้ายบทเรียน

ในการที่ครูจะทำการบรรยายเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้น ครูจะต้องจัดเนื้อหาการบรรยาย โดยแบ่งเนื้อหาที่จะบรรยายออกเป็น ๓ ส่วน ส่วนแรกคือส่วนนำเข้าสู่บทเรียน , ส่วนที่ ๒ คือส่วนเนื้อหาวิชา , ส่วนที่ ๓ คือส่วนสรุปบทเรียน หรือจำง่ายๆ คือ “นำ เนื้อ สรุป”

จาก “นำ เนื้อ สรุป” สามารถสร้างเป็นโครงร่างการบรรยาย ซึ่งในแต่ละขั้นนั้น จะมีขั้นบันไดที่ต่างกัน

๓.๒.๑ ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน

ขั้นนำเข้าสู่บทเรียนนั้น จะมีด้วยกัน ๔ ขั้นบันได

๓.๒.๑.๑ บันไดขั้นที่ ๑ คือการเรียกความสนใจ

ซึ่งการเรียกความสนใจนั้นสามารถเรียกความสนใจด้วยสิ่งใดก็ได้ ไม่ว่าจะเป็น การพาดหัวข่าว , กล่าวคำถาม , คำรื่นเริง , เชิงกวี , มีสงสัย หรือใช้คลิปวีดีโอ

เมื่อเรียกความสนใจเสร็จแล้วต้องจบด้วยการบอกชื่อเรื่องเสมอ

๓.๒.๑.๒ บันไดขั้นที่ ๒ คือกระตุ้นให้อยากฟัง

นั่นคือการบอกถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับ ซึ่งเป็นการบอกถึงประโยชน์ทางตรงทางอ้อม , บอกการเสริมแรงและจูงใจ คือ เป็นวิชาที่ง่าย หากนักเรียนสนใจและตั้งใจฟัง , บอกถึงแนวทางในการเรียน คือ เป็นการเรียนการสอนแบบบรรยาย ใช้เวลาในการบรรยายเท่าไร ในขณะที่ครูบรรยาย หากนักเรียนมีข้อสงสัย สามารถซักถามได้ตลอดเวลา

๓.๒.๑.๓ บันไดขั้นที่ ๓ คือการบอกหัวข้อในการบรรยาย

การบอกหัวข้อที่จะบรรยาย ให้เป็นไปตามลำดับ ด้วยการบอกหัวข้อและเน้นเนื้อหาสาระสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยและบอกอย่างกลมกลืน

๓.๒.๑.๔ บันไดขั้นที่ ๔ คือการพูดเชื่อมโยง

การเชื่อมโยง คือ การบรรยายเนื้อหาจากส่วนนำเข้าสู่บทเรียนเข้าสู่ขั้นเนื้อหาวิชา เพื่อให้เกิดความนุ่มนวลของเนื้อหา โดยครูจะต้องบอกอย่างกลมกลืนและชี้นำเข้าสู่เนื้อหาวิชา

๓.๒.๒ ขั้นเนื้อหาวิชา

ในขั้นนี้เป็นหัวใจหลักสำคัญของโครงร่างการบรรยาย ซึ่งหลักในการออกแบบเนื้อหาวิชานั้นก็ควรจะต้อง เรียงลำดับ , จับประเด็น , เน้นตอนสำคัญ , บีบคั้นอารมณ์ และเหมาะสมกับเวลา

๓.๒.๒.๑ เรียงลำดับ

การออกแบบเนื้อหาของครู จำเป็นจะต้องจัดเรียงเนื้อหาจากง่ายไปหายาก เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจได้ง่าย แล้วจึงต่อยอดการรับรู้ในระดับเชิงลึกต่อไปได้

๓.๒.๒.๒ การจับประเด็น

ผู้สอนจะต้องหาประเด็นสำคัญของแต่ละหัวข้อย่อยเพื่อให้นักเรียนเกิดภาพจำและสามารถจดจำและนำเนื้อหาที่ได้เรียนไปใช้ได้อย่างถูกต้อง

๓.๒.๒.๓ การเน้นตอนสำคัญ

ในการออกแบบเนื้อหาวิชานั้นจำเป็นจะต้องเน้นสอนสำคัญในทุกๆหัวข้อ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำ keyword คำสำคัญ ใจความสำคัญ คำนิยาม กฎ หรือเนื้อหาสำคัญในหัวข้อนั้นๆ ได้ง่าย เพื่อความต่อเนื่องในการศึกษาในหัวข้อต่อไป

๓.๒.๒.๔ การบีบคั้นอารมณ์

ในเนื้อหาวิชา ครูควรออกแบบให้การเรียนการสอนนั้น มีการบีบคั้นอารมณ์ของผู้เรียน ซึ่งการสร้างการบีบคั้นอารมณ์ อาจจะสร้างขึ้นเพื่อให้นักเรียนเกิดความสนุกใจ สนุกสนาน หรือเกิดความเศร้าใจไปกับบทเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความตระหนักรู้ รู้และเข้าใจในเนื้อหาที่ครูบรรยายได้มากขึ้น

๓.๒.๒.๕ เหมาะสมเวลา

ก็คือครูควรคำนึงถึงเวลาที่ครูได้รับในการสอน ดังนั้น ครูก็จะต้องนำเวลาที่ได้รับในการสอนบรรยาย มาออกแบบในแต่ละหัวข้อย่อย ให้เหมาะสมกับเวลาที่ได้รับ โดยจะต้องให้แต่ละหัวข้อนั้นมีเนื้อหาเฉลี่ยในเวลาที่เท่าๆ กันหรือใกล้เคียงกันเพื่อที่ครูจะได้สามารถบริหารจัดการเวลาในการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่บรรยายหัวข้อใดน้อยไปหรือมากเกินไป

นอกจากนี้ในขั้นเนื้อหาวิชาครูต้องใช้คำถามกับผู้เรียน ด้วยการซักถามขณะบรรยายในทุกๆหัวข้อย่อยด้วย

เมื่อซักถามจบแล้ว ครูผู้สอนจะต้องสรุปย่อยในหัวข้อนั้นๆ โดยจะทำการสรุปย่อยทุกหัวข้อย่อยทั้งหมดที่ได้บรรยายไป

เมื่อสรุปย่อยของหัวข้อนั้นเสร็จแล้ว ครูจะต้องพูดเชื่อมโยงจากข้อที่ ๑ ไปข้อถัดไปด้วย โดยต้องกล่าวถึงสาระสำคัญสั้นของข้อนั้นด้วย

๓.๒.๓ ขั้นลงท้ายบทเรียน

การลงท้ายบทเรียน มีบันได้อยู่ ๓ ขั้น ประกอบด้วย

๓.๒.๓.๑ บันไดขั้นที่ ๑ คือการสรุปเรื่อง

นั่นก็คือ ครูจะต้องพูดสรุปในทุกๆหัวข้อที่ได้บรรยายอย่างครบถ้วน ทั้งหัวข้อใหญ่และหัวข้อย่อย และจะต้องสรุปด้วยการเน้นเฉพาะสาระสำคัญของทุกหัวข้อย่อย โดยเป็นการเน้น ย้ำ ซ้ำ และทวนในเนื้อหาส่วนที่สำคัญเท่านั้น ที่ต้องเป็นเช่นนี้เพราะในการลงท้ายบทเรียนมีเวลาจำกัด

๓.๒.๓.๒ บันไดขั้นที่ ๒ คือการกระตุ้นซ้ำ

การกระตุ้นซ้ำคือการบอกถึงประโยชน์ที่นักเรียนจะได้รับอีกครั้ง ซึ่งเป็นการบอกถึงประโยชน์ทางตรง ทางอ้อม , เสริมแรงและจูงใจด้วยการบอกว่านักเรียนตั้งใจดีมาก ครูขอให้นักเรียนทุกคนปรบมือให้กับตัวเอง และบอกถึงแนวทางการศึกษาเพิ่มเติมสำหรับวิชานี้ ไม่ว่าจะเป็นการศึกษาเพิ่มเติมจากเว็บไซต์ YouTube Google หรือจากหนังสือ บทความ วารสาร เอกสารวิจัยต่างๆ

๓.๒.๓.๓ บันไดขั้นที่ ๓ คือการปิดเรื่อง

การปิดเรื่องที่ทำการบรรยาย การปิดเรื่องนั้นก็จะต้องให้ผู้เรียนเกิดความประทับใจและซาบซึ้งกับเรื่องที่ได้เรียน การปิดเรื่องมีหลักการสำคัญคือ จะต้องมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา มีความสร้างสรรค์ และต้องประทับใจ

ซึ่งการจะปิดเรื่องให้สอดคล้องกับเนื้อหาวิชานั้น ครูสามารถนำข้อมูลจากการเรียกความสนใจในขั้นนำเข้าสู่บทเรียนมาพิจารณาประกอบ เพื่อเรียบเรียงเนื้อหาในสอดคล้องกับเรื่องที่ต้องการปิดจบ หรืออาจพิจารณาจากเรื่องที่บรรยายว่า เรื่องที่ทำการบรรยายไปนั้น เป็นเรื่องที่ดีหรือไม่ดี ถ้าเป็นเรื่องที่ดีนั้นดีอย่างไร และถ้าเป็นเรื่องที่ไม่ดีนันไม่ดีอย่างไร แล้วเรื่องนี้มีข้อดี ข้อจำกัด อะไรบ้าง และสุดท้าย เรื่องนี้มีวิธีดำเนินการให้ดีขึ้นอย่างไร หรือมีวิธีการจัดการกับเรื่องนี้ได้อย่างไร และพูดปิดท้ายด้วยการสร้างความประทับใจให้กับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้รู้สึกซาบซึ้ง ตราตรึงกับเรื่องที่ครูบรรยาย โดยครูสามารถเลือกการปิดเรื่องให้เกิดความประทับใจได้หลากหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นการปิดเรื่องด้วยคำพังเพย สุภาษิต คำคม คำพังเพย คำกลอน พระราชดำรัส พระบรมราโชวาท คำถาม ข้อคิด หรือแนวทางปฏิบัติ เป็นต้น

<u>กระตุ้นซ้ำ</u>

ประโยชน์ที่ได้รับ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง **“วิธีสอนแบบบรรยาย”** เพิ่มมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้ และเกิดเจตคติที่ดีต่อวิธีการสอนแบบบรรยาย นอกจากนี้ยังสามารถนำความรู้นี้ไปแนะนำ เผยแพร่และบอกต่อให้กับผู้อื่นที่สนใจต่อไปได้ เพราะเป็นเรื่องใกล้ตัว การเรียนในวันนี้ นักเรียนทุกคนตั้งใจและสนใจเป็นอย่างดี ดังนั้นครูขอให้นักเรียนทุกคนปรบมือ

ให้กับตัวเอง (รอนักเรียนปรบมือเสร็จ) และหากนักเรียนมีความสนใจในเนื้อหาวิชานี้ นักเรียนสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จาก

ทิศนา แขมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2550). *หลักการสอน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

กรมยุทธศึกษาทหารบก. (2562). *คู่มือครูทหาร*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์กรมยุทธศึกษาทหารบก.

ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). *จิตวิทยาครู: แนวทางการเข้าใจและพัฒนาผู้เรียน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ยนต์ ชุ่มจิต. *ความเป็นครู.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2553.

<u>ขั้นจบบทเรียน</u>

วิธีการสอนในปัจจุบันนั้นมีมากมายและหลากหลาย การเลือกใช้วิธีสอนให้เหมาะกับเรื่องที่สอนก็ถือเป็นส่วนสำคัญที่ครูควรคำนึงถึงเป็นอันดับแรก และวิธีสอนแบบบรรยายนั้นก็เป็นวิธีหนึ่งที่ครูผู้สอนนำมาใช้ เพราะเป็นวิธีสอนที่ง่ายและไม่ยุ่งยาก และการที่จะสอนด้วยวิธีสอนแบบบรรยายให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดส่วนหนึ่งมาจากการสั่งสมประสบการณ์ของครูผู้สอน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจและสนุกในการเรียนอยู่ตลอดเวลา นั่นแหละจึงจะถือว่าเป็นความสำเร็จของการใช้วิธีการสอนแบบบรรยายให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ก่อนจบบทเรียน ครูขอฝากข้อคิดเกี่ยวกับ “ครู กับการสอนแบบบรรยาย” เพื่อให้พวกเราตระหนักถึงความสำคัญของการ “วิธีสอนแบบบรรยาย” ไว้ว่า

จะสอนใคร.....สักคน.....ต้องค้นคิด
จะถูกผิด.....เพราะ “ครู” พร่ำ.....นำวิถี
“ศิษย์” จะเรือง.....เรื่องความรู้.....เพราะ “ครู” ดี
“ครู” จะดี.....ด้วยเรียนก่อน....ให้สอนเป็น